

POSTANOWIENIE

Dnia 2 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania S. Spółki z o.o. w G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
z udziałem zainteresowanej I. S.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 października 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odrzuca skargę kasacyjną,

**2. zasądza od skarżącego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Oddział w Z. na rzecz Spółki z o.o. S. w G. kwotę 450 zł (czterysta
pięćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że zainteresowana I. S. została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu wykonywania umowy zlecenia kolejno przez płatników R. Spółkę z o.o. w W. i K. Spółkę z o.o. w O. (dalej jako K.), odpowiednio od dnia 1 lipca 2012 r. i od dnia 1 listopada 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r., jednak wykonywała pracę w firmach, dla których usługi sprzątania realizowała S. Spółka z

o.o. w G.. Decyzją z dnia 10 października 2014 r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 oraz art. 4 pkt 2a, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 11 ust. 2, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.), art. 104 ust. 1 i art. 107 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 674 ze zm.) oraz art. 9 i art. 29 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 272 ze zm.), organ rentowy wskazał, że zainteresowana I. S. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnie chorobowemu od dnia 1 lipca 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r. z tytułu umowy zlecenia, a płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych jest S. Spółka z o.o. w G. oraz ustalił wysokość składek za okres od lipca 2012 r. do maja 2013 r.

W odwołaniu od tej decyzji S. Spółka z o.o. w G. wniosła o uznanie, że płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne I. S. są Spółki R. i K. bowiem w okresie objętym zaskarżoną decyzją I. S. nie pozostawała w jakimkolwiek stosunku prawnym z odwołującą się.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. wyrokiem z dnia 25 lutego 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że S. Spółka z o.o. w G. nie jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za zainteresowaną z tytułu umowy zlecenia w okresie od dnia 1 lipca 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r. oraz ustalił, że zainteresowana nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu w tym okresie z tytułu świadczenia pracy na podstawie umowy zlecenia na rzecz S. Spółki z o.o. w G., w pozostałej części oddalił odwołanie i orzekł o kosztach procesu.

W sprawie tej Sąd Okręgowy ustalił, że odwołująca się S. Spółka z o.o. w G. w ramach prowadzonej działalności wykonuje usługi sprzątania dla różnych firm. W okresie od dnia 1 lipca 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r. zobowiązała się do świadczenia tych usług między innymi dla P. w G.. Z dniem 1 lipca 2012 r., w oparciu o umowę zawartą z R. Spółką z o.o., na podstawie art. 23¹ k.p. przekazała tej Spółce swoich pracowników. Zainteresowana nie była pracownikiem odwołującej się. W umowie o świadczenie usług odwołująca się zleciła świadczenie usług, będących przedmiotem jej działalności (sprzątanie) Spółce R., która w celu realizacji tych usług zobowiązała się do oddelegowania tzw. wykonawców, tj. osób zatrudnionych u niej na podstawie umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych. Na mocy porozumienia z dnia 31 października 2012 r. Spółka R. przekazała swoich pracowników do K. Natomiast w dniu 1 listopada 2012 r. odwołująca się zawarła z K. umowę o świadczenie usług, będących przedmiotem jej działalności (sprzątania), zaś K. zobowiązała się do wykonywania tych usług, przy pomocy pozostających w jej dyspozycji zasobów osobowych. W oparciu o powyższe umowy, Spółka R., a następnie K. świadczyły dla odwołującej się Spółki usługi sprzątania m.in. w P. w G. Prace te w okresie objętym zaskarżoną decyzją faktycznie były wykonywane przez zainteresowaną I. S. na podstawie umów zlecenia zawartych najpierw ze Spółką R. (od dnia 1 lipca do dnia 30 października 2012 r.), a następnie z K. (od dnia 1 listopada 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r.). Te podmioty zgłosiły zainteresowaną do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz wypłacały jej wynagrodzenie z tytułu umowy zlecenia. Zainteresowana I. S. od dnia 24 stycznia 2011 r. do dnia 30 czerwca 2012 r. pracowała w oparciu o umowy cywilnoprawne zawierane z odwołującą się Spółką, ale w okresie objętym decyzją nie świadczyła pracy na jej rzecz, lecz na rzecz Spółek R. oraz K. wykonując usługi sprzątania w P. w G.

Przy takich ustaleniach faktycznych, Sąd Okręgowy uznając odwołanie za uzasadnione, w pierwszej kolejności podniósł, że przedmiotem postępowania sądowego jest kontrola decyzji stwierdzającej obowiązki płatnika składek, wynikające z tytułu umowy zlecenia zawartej przez zainteresowaną I. S. bowiem odwołującą się Spółką S. kwestionowała nałożenie na nią obowiązku bycia płatnikiem składek w okresie, kiedy zainteresowana nie była jej pracownikiem. W

ocenie Sądu Okręgowego, skoro I. S., w okresie objętym skarżoną decyzją zawarła umowy zlecenia ze Spółkami R. i K., które zgłosiły ją do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz wypłacały jej wynagrodzenie, to te Spółki były płatnikiem składek za zainteresowaną (art. 4 pkt 2a ustawy systemowej), zwłaszcza, że w tym okresie żaden stosunek prawny nie łączył odwołującej się z zainteresowaną. Okoliczność, że zainteresowana sprzątała u klienta odwołującej się, nie oznacza, że Spółka ta jest faktycznym zleceniodawcą i płatnikiem składek dla zainteresowanej. P. w G. zlecił wykonywanie usług porządkowych odwołującej się, a ta przekazała - na podstawie umów o świadczenie usług - realizację tych usług następnym podmiotom - Spółkom R. i K., zaś wykonawcami usług były osoby zatrudnione w tych spółkach na podstawie umów o pracę lub umów cywilnoprawnych, do których w spornym okresie należała zainteresowana. Obowiązujące przepisy nie zakazują zlecenia usług w ramach podwykonawstwa i taka sytuacja miała miejsce w tej sprawie. W ramach swobody prowadzenia działalności gospodarczej i swobody umów, zainteresowana i wymienione Spółki mogły zawierać umowy zlecenia i ich ważność nie jest kwestionowana. W konsekwencji ustalenie, że odwołująca się nie jest płatnikiem składek z tytułu umowy zlecenia zawartej przez zainteresowaną ze Spółkami R. i K. skutkuje stwierdzeniem, iż zainteresowana nie podlega ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym.

Apelację od tego wyroku wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c., przez pozbawienie Spółek R. i K. możliwości obrony swoich praw oraz art. 477¹¹ k.p.c., przez zaniechanie wezwania do udziału w postępowaniu tych Spółek, mimo że przysługuje im status zainteresowanych w sprawie, a także naruszenie art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 2 ustawy systemowej, przez uznanie, że odwołująca się S. Spółka z o.o. nie była płatnikiem składek dla zainteresowanej z tytułu umowy zlecenia w okresie od dnia 1 lipca 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 r. oddalił apelację orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że brak udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych Spółek R. i K. nie skutkuje nieważnością postępowania, ponieważ w świetle art. 477¹¹ k.p.c. status

zainteresowanego przysługiwał jedynie I. S. Ponadto, o tym czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania przesądza stwierdzenie, że w sprawie jednocześnie naruszono przepisy procesowe wpływające na możliwość działania strony w postępowaniu, która w żaden inny sposób nie mogła bronić swych praw. Tymczasem R. i K. nie kwestionowały istnienia ani skuteczności umowy zlecenia z zainteresowaną, ani bycia z tego tytułu płatnikiem składek dla zainteresowanej, zgodnie z art. 4 pkt 2 ustawy systemowej. Istotą rozpoznawanej sprawy było natomiast rozstrzygnięcie, czy organ rentowy prawidłowo uznał, że odwołująca się Spółka jest płatnikiem składek za zainteresowaną I. S. z tytułu wykonywanej przez nią umowy zlecenia. A zatem weryfikacji podlegało, czy w spornym okresie istniał stosunek prawny łączący I. S. z odwołującą się Spółką, stanowiący tytuł do objęcia zainteresowanej ubezpieczeniem społecznym. Z prawidłowych ustaleń Sądu pierwszej instancji jednoznacznie wynika, że tego rodzaju stosunek prawny między zainteresowaną a odwołującą się Spółką nie istniał.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji przez niewezwanie w charakterze zainteresowanych Spółek R. i K., dotychczasowych płatników składek (naruszenie art. 477¹¹ k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 20 marca 2015 r.) i niezawiadomienie ich przez Sąd drugiej instancji (naruszenie art. 477¹¹ k.p.c. w późniejszym brzmieniu) oraz obrazę art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 2 ustawy systemowej w powiązaniu z art. 734 i art. 750 k.c. Wniósł o uchylenie wyroków Sądów obydwu instancji i zniesienie postępowania w całości oraz przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną organ rentowy oznaczył na kwotę 2.118,36 zł, odpowiadającą sumie składek na ubezpieczenia społeczne i na ubezpieczenia zdrowotne za sporny okres w części finansowanej przez płatnika.

Skarżący stwierdził, że spór w sprawie sprowadza się do ustalenia płatnika składek dla zainteresowanej I. S. w spornym okresie w związku z wykonywaniem przez nią pracy w ramach umowy zlecenia na obiektach objętych obsługą wykonywaną wyłącznie przez odwołującą się Spółkę. Zarzucił, że zarówno Spółka R., jak i K. nie były w stanie zapewnić zainteresowanej zlecenia objętego treścią zawartej umowy. Takie możliwości dania zlecenia miała wyłącznie odwołująca się

Spółka.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się Spółka wniosła o oddalenie skargi i zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega odrzuceniu. Stosownie do art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. Wobec tego skarga kasacyjna z określoną przez organ rentowy wartością przedmiotu zaskarżenia w kwocie 2.118,36 zł okazała się przedmiotowo niedopuszczalna ze względu na wartość niższą niż 10.000 zł. Zauważyć trzeba, że rozpoznawana sprawa została wszczęta odwołaniem od decyzji ustalającej podleganie zainteresowanej I. S. na podstawie umowy zlecenia obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia 1 lipca 2012 r. do dnia 10 maja 2013 r. oraz ustalającej podstawę wymiaru składek ich płatnikowi, w którym odwołująca się Spółka domagała się zmiany zaskarżonej decyzji przez orzeczenie, że płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne dla zainteresowanej w okresie

objętym zaskarżoną decyzją są Spółki R. oraz K. A zatem istotą sporu nie było ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa zlecenia wykonywana przez zainteresowaną. Innymi słowy nie było przedmiotem odwołania od zaskarżonej decyzji podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia, lecz ustalenie podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu.

W takiej sprawie, dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2002 r., II UZ 94/02, OSNP 2004 nr 6, poz. 107; z dnia 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 20 września 2017 r., I UK 342/16, LEX nr 2390760; z dnia 7 listopada 2017 r., II UK 656/16, niepubl.). W postanowieniu z dnia 18 września 2014 r., I UZ 9/14 (LEX nr 1532734), Sąd Najwyższy stwierdził, że dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawach o prawa majątkowe (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.) uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, niezależnie od tego, czy sporne roszczenie dotyczyło ustalenia, ukształtowania, czy świadczenia. Natomiast w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17 (LEX nr 2434481), Sąd Najwyższy uwypuklił, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregośkolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy systemowej. W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114 czy z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34 oraz uzasadnienie do uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2018 r., III UZP 9/17, LEX nr 2521638).

Summa summarum, skoro organ rentowy w sprawie, w której kwestionowana była powinność zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne, w skardze kasacyjnej wskazał jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę należnych do zapłaty składek wynoszącą 2.118,36 zł, to skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (art. 398² § 1 k.p.c.) i podlega odrzuceniu. Pogląd ten w sprawie o tym samym stanie faktycznym i prawnym dotyczącym tych samych stron wyraził już Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 września 2017 r., I UK 342/16 (LEX nr 2390760). Nie można przy tym pominąć, że ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, tj. ustalając płatnika składek (art. 83 ust. 1a) oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobiec praktykom, które miały miejsce z między innymi z udziałem: K., R. Spółka z o.o. w W., C. Spółka z o.o. z siedzibą w W., Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. z siedzibą w Ł. obecnie S. Spółka z o.o. sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi - pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy - wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne (zob. K. Ślebzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na

podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

W orzecznictwie przyjmuje się, iż przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie uniemożliwia Sądowi Najwyższemu w składzie trzysobowym, któremu przedstawiono skargę, dokonania ponownej kontroli w zakresie spełnienia ustawowych wymogów oraz wydania orzeczenia o odrzuceniu skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 20 października 2016 r., II CSK 816/15, LEX nr 2186055 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2014 r., III CNP 10/13, LEX nr 1455722).

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. oraz przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).